

Jørgen Haugen Sørensen (1934-2021)

At se og sige

Når man tænker på, hvad der foregår i Ukraine og i Gaza lige nu, al den død og rædsel, al den vrede, er det ikke svært at komme til at tænke på, at mange af disse ting er formuleret i Jørgen Haugen Sørensens motiver og skulpturer. De virker pludselig endnu mere præcise og voldsomme på den baggrund. Måske fordi hele hans værk rører ved det, som altid har været, og som kendetegner menneskene. Det menneskelige kort og godt. På godt og ondt. Ja: Er mennesket godt eller ondt, kunne være et spørgsmål, som løber igennem Haugen Sørensens værk. Kigger man på et af hans hovedværker, udsmykningen af Domhuset i København, kunne man let forledes til at tro, at hans billede af mennesket er, at det er et voldeligt og udspekuleret monster. Men det er det modsatte, som Haugen Sørensen prøver at vise os i skulpturer og relieffer. De drabelige kampe mellem hunde, magtudøvere og mennesker er modbilleder. Det er alt det, vi skal væk fra. De er dystopien om noget, som i stedet kunne have været en utopi om en smukkere verden, hvor menneskene levede i fordragelighed.

Den hollandske filosof Rutger Bregman argumenterer for, at mennesket grundlæggende er godt. At Jean-Jacques Rousseau har ret og ikke Thomas Hobbes. Ikke survival

of the fittest, men survival of the friendliest. Når kynisme og vold og uhyrligheder har været billedet på det menneskelige, er det derimod magthavernes skyld, for et dystopisk menneskebillede legitimerer netop magtens position: Når vi ikke kan stole på hinanden, har vi brug for magt og magthavere. Og er der noget, anarkisten Jørgen Haugen Sørensens værk vil, er det at tale magten midt imod. To elementer i hans værk er centrale: Det ene er det poetiske, og det andet er vreden. Det er med poesi og vrede, vi skal undergrave magt.

Jørgens vej ind i kunsten begyndte hos digterne. Som ganske ung var det mødet med Tove Ditlevsen og Grethe Risbjerg Thomsen, der lærte ham, at man kunne sige, lige hvad man vil. At man kunne sige alt til alle. Siden blev det til livslange venskaber med digterne Inger Christensen og Birgitta Trotzig, Henrik Nordbrandt, Peter Poulsen, Thomas Boberg, Nicolaj Stochholm og flere endnu. At ville og prøve på at sige. Alt. Det var det, Jørgen forsøgte. At være ærlig. Det kostede ægteskaber og forhold til venner, når han forvandlede sig til en slagterhund, der gik lige i kødet på andre. Når Jørgen blev til Jønken. Det betød, at han kunne være ubehagelig og rå – og selvmodsigende – men altid skarp og meget generøs. Det er poesien også, og i den fandt han et sprog, hvor man kunne tale lige ud af posen. Særligt i miljøet omkring Tove Ditlevsen mødte han et intellektuelt anarki, som påvirkede ham kolossalt. Det var hans kunstakademi, som han gik på, da han var allermest åben.

Skulptur gør tanken manifest. En kunstners største bedrift er at løfte sig ud af det personlige, at tage verden ind og gøre den større. At skrive verden igennem med sit eget

alfabet. Vi slæber alle rundt på alfabet, men Jørgens alfabet var af en særlig kaliber, og han lod sproget springe ud i titlernes billedblomster: Den tekniske jomfru. Den lille animalske. Kærtegn i stof. Man skar benene af de hvide heste. Mindesvupperen. Dunkedyret. Pløret ønsketænkning. Selv under bordet galer han op. To tænker halvt. Alle de knaldede ruder. Vi er ikke sommerfugle.

For Jørgen var skulptur forbundet med poesi og maleriet forbundet med prosa. Derfor kunne Jørgen lide digterne. Men han kunne også fortælle, og han havde et talent der. Han var i den grad også prosa. Alle, som har været på besøg i Villa Simi, ved, at adgangsbilletten var den gode historie. Historier var den hårde valuta ved middagsbordet. Poesien lå nedenunder – som en bærebølge og resonansrum – og afsatte sig i et element i skulpturerne som det, man kunne kalde tunger. Tungen, som den slikker muren på Assistens Kirkegård. Men hvad er det med den tunge? Sprogtungen. Åh: At række tunge. At række tunge ad dem, der bestemmer. At bruge tungen som tegn. At være som et barn. For tungen er barnlig, den er trodsig, den er villig. At være i sin tunges vold. Tungen vil. Et ord kan ligge og vippe på tungen, det kan sitre, og pludselig er det sagt, fatalt og udtalt, nu er det ude, det, som før var inde. Tungen hænger ud ad munden på en halsende hund, der løber og løber i gaderne. Tungen slikker på verden, og pludselig bytter ordene og bogstaverne plads. Nu står der vreden i stedet for verden. Der skal bare byttes rundt på et e og et r. Jørgen Haugen Sørensen var drevet af en dyb og dump vrede over verdens tilstand.

Før sin død blev han ved med at tale om, at vi skulle lave verden om. At vi skulle bygge en smukkere verden. Der kom en næsten buddhistisk klarhed ind i Jørgens tale, som selvfølgelig skyldtes dødens nærhed, men også et helt liv samlet op i vild klarhed og indsigt. Han talte en mærkelig form for poesi i de sidste måneder af sit liv. Vreden lå bagude – den konstante indignation – en vrede over de undertrykte, de fattige; dem, der lytter til dronelyd hver dag, mismodet, bomberne, sulten.

Digteren Rainer Maria Rilke siger, at barndommen går ikke, den bliver. Jørgens vrede begyndte i lejligheden på Amager sammen med Dagny og Arne, det ved vi, vi har hørt det. Men den blev ved, den gav ikke op. Derfor er det naturligt at nogle af Jørgens hovedværker findes i retssale og foran domhuse, for vreden har sit afsæt i en dyb følelse af retfærdighed og mangel på samme. At ville rette op og gøre om. At vil sige sandheden om menneskene. Og at finde en helt ny og anden måde at leve sammen på.

Morten Søndergaard, Pietrasanta, september 2023